
બાર વ્રતની દીપ

:: શ્રી જૈનશ્વેતાંબર ધર્મોત્તેજક મહિલા મંડળ ::

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૧૬૭૦ કિંમત

ગ્રંથનામ બાદ પ્રતબ્ધી ૨૧૪

વર્ગિક પુ ૨૬ : ૮ ૧૮૧

બારવ્રતની ટીપ

રાણપુરવાળાં સમતાબેન નાગરદાસની
આર્થિક સહાયથી

: પ્રકાશક :

શ્રી. જૈન ચૈતાંબર ધર્મોત્તેજક મહિલા મંડળ

વિક્રમ સં. ૧૯૯૫ : વીર સં. ૨૪૬૫ : સને ૧૯૩૯

જેઠ સુદ ૧૩

: પ્રથમ આવૃત્તિ :

અમૃત્ય

પ્રાપ્તિસ્થાન

૧ શ્રી શાંતિજિન મહિલા મંડળ

દા.પ્ર. S. Ry. રાણપુર

૨ સાધ્વીજી મહારાજનો ઉપાશ્રય

c/o પાંજરાપોળ અમદાવાદ

ધી નવપ્રભાત પ્રી. પ્રેસમાં મણીલાલ જગનલાલ શાહે છાપ્યું.
ઠે. ઘીકાંટા રોડ નોવેટ્ટી સીનેમા પાસે—અમદાવાદ,

પ્રસ્તાવના

માનવમાત્ર સુખને ઇચ્છે છે. છતાં સુખ દુઃખ અને તેના સાંધનોની સમજ પ્રત્યેકની જુદી જુદી હોય છે. પણ ખરી રીતે સ્વાધીનતામાં સુખ અને પરાધીનતામાં દુઃખ સમાયેલ છે. વિચાર કરતાં કુટુંબ સ્ત્રી પુત્ર ને સંપત્તિ સૌ પોતાના માનનારને પણ માંદગી કે કોઈ કટોકટીના પ્રસંગે પરસ્વરૂપ સમજાય છે. વધુ શું જે શરીરને સાફસુફ કરી સાચવવામાં આવે તે પણ મરણ વખતે પરસ્વરૂપ બને છે અને તેને છોડીને આત્માને જવું પડે છે.

આથી સુખ સ્વાત્મરમણમાં છે અને તે સુખ માણસ ત્યારેજ મેળવી શકે કે જ્યારે પરસ્વરૂપ ધન કુટુંબ સ્નેહ સર્વનો ત્યાગ કરી સંપૂર્ણ ત્યાગપ્રધાન જીવન જીવવાની તમન્ના થાય અને આ વસ્તુ માણસ સમજે તો તેની દુનીયાના સુખની પ્રવૃત્તિ પાછળ થતી ઘેલછા વખત વ્યય જહેમત તેને આપો આપ ફેગટ લાગે. આવી વસ્તુને સમજનાર શક્તિશાળી પુરૂષો માટે ત્યાગ પ્રધાન સંયમજીવનનો માર્ગ જેને સર્વવિરતિધર્મ કહેવામાં આવે છે તે અરિહંત પરમાત્માઓએ પ્રતિપાદન

કરેલો છે. ત્યાગપ્રધાન જીવનની મહત્તા સમજાયા છતાં તેના ફળ અને પરિણામનો અપૂર્વ લાભ સમજાયા છતાં જે અશક્તિને કારણે તેના અમુક ભાગને આચરવાને તૈયાર થઈ શકે તેવાઓમાટે દેશવિરતિધર્મ પ્રતિપાદન કરેલો છે.

આ દેશવિરતિધર્મ સમ્યક્ત્વમૂળ બારવ્રતપૂર્વકના સ્વરૂપવાળો છે. ખરું જોતાં દેવ ગુરુ ધર્મની અચળ શ્રદ્ધારૂપ સમ્યક્ત્વવંત જીવનું કોઈપણ એકવ્રતનું પાલન દેશવિરતિ મનાય છે. બારવ્રત પૂર્ણ ન લઈ શકનાર કોઈપણ એક જો કે તેથી વધુ વ્રતોના નિયમોવાળો પણ દેશવિરતિ ધર્મને આચરી શકે છે. પૂર્વ શ્રાવકો અશક્તિના કારણે કોઈ સ્થૂળ પરિશ્રદ્ધિ વિરમણ કોઈ સ્થૂળ મૈથુન વિરમણ કે સ્થૂળ પ્રાણાતિપાતવિરમણાદિક એક જો ચાવત બાર વ્રત લઈ દેશવિરતિ ધર્મ આરાધન કરતા હતા.

દેશવિરતિ ધર્મના પ્રતિપાદનમાં સમ્યક્ત્વ મૂળ બારવ્રતનું સ્વરૂપ તેના અતિચાર અને જયણાનું સ્વરૂપ આ પુસ્તિકામાં દાખલ કરવામાં આવ્યાં છે. ખરી રીતે પવિત્ર માનવજીવન જીવવા સાથે ધાર્મિક જીવનના ઘડતરની નોંધપોથી એ આ બારવ્રતની ટીપ છે. તેમાં પોતાનું જીવન કયા કયા રસ્તે અને કઈ ખામીઓ દૂર

કરવાથી ઉન્નત બને અને તેનો ધીમે ધીમે વિકાસ કરવાનું સાધન એ આ ટીપ છે. તેનો લાભ જનતા જેટલા પ્રમાણમાં લેશે તેટલા પ્રમાણમાં આનું પ્રકાશન સાર્થક સમજાશે.

આ પુસ્તિકા શેઠ જીવતલાલ પ્રતાપશી દ્વારા પ્રકાશિત થયેલી પુસ્તિકા તેમજ દેશવિરતિધર્મારાધક સમાજ તરફથી બહાર પડેલ ચૌદ નિયમની પુસ્તિકા તથા બીજી ઉપયોગી પરચુરણ વિગતો દાખલ કરી તૈયાર કરવામાં આવી છે.

આ પુસ્તિકા ધર્મોત્તેજક મહિલા મંડળ તરફથી બહાર પાડવામાં આવે છે આ મંડળનો ઉદ્દેશ ધર્મમાં રસ લેતા વર્ગને વધુ ઉત્તેજન મળે અને એક બીજા પર-સ્પર્શના સહકારથી વધુ ધર્મમાં દૃઢ થાય તે છે.

આ પુસ્તિકા પરમપૂજ્ય વિદ્વંસી સાધ્વી તિલકશ્રીજી મહારાજની સત્પ્રેરણાથી સમતાબેને કેટલાક ફેરફાર સાથે તૈયાર કરી આપવામાં અને તેના પૂર્ણપ્રકાશન સુધી કાળજી રાખવામાં જે મહેનત લીધી છે તેનો આભાર માનીએ છીએ.

આમાં પ્રમાદ દૃષ્ટિદોષ કે મતિદોષથી થયેલ ભૂલની ક્ષમા યાચીએ છીએ.

—પ્રકાશક.

: અર્પણ પત્રિકા :

પરમોપકારી ધર્મનિષ્ઠ તત્ત્વજ્ઞ
સરલ સ્વભાવી સદ્ગુણાનુરાગી
પૂજ્ય બેન હીરાબાઈને

મારા

જીવન પ્રવાહને

યોગ્ય માર્ગે વાળી

ધર્મસંસ્કારને જીવનમાં જીવનોપયોગી
બનાવી ધાર્મિક જ્ઞાનના યોગ્ય સંચારથી મને
ધર્મમાર્ગે મુકનાર આપને આ નાની

પુસ્તિકા સમર્પણ કરી

કૃતાર્થ થાઉં

છું.

એજ આપના ઉપકારને હરઘડી યાદ કરનાર—

સમતા.

સ્વ. સદ્ગુણી સરળ સ્વભાવી શ્રાવિકા હીરાબાઇનો ટુંક જીવન પરિચય.

સ્વ. હીરાબાઇનો જન્મ આજથી પંચાવન વર્ષ પહેલાં તેમના પિતા શેઠ દેવજી પરબત કચ્છ સાંધણવાળાને ત્યાં થયો હતો. આજથી ૫૫ વર્ષ પહેલાંનું મુંબઈ એટલે નવીન જીવનના પ્રભાતસમું હતું. છતાં સંસ્કારી માતાપિતાને ત્યાં જન્મેલ આ બાળામાં ધાર્મિક સંસ્કાર અને ધાર્મિક જીવન પ્રથમથીજ સારા પ્રમાણમાં હતું. યોગ્ય ઉંમરે પિતાએ શેઠ ભવાનજી નાગસિંહુ વેરે તેમનાં લગ્ન કર્યાં. લગ્ન થયા પછી પણ ધાર્મિક સંસ્કારના અડગ રંગથી રંગાયેલ હીરાબાઈ મુંબઈમાં શેઠ ઘેલાભાઈ પદ્મશીની વિધવા ગંગાબાઈના પરિચયમાં આવ્યાં અને ત્યાં ધાર્મિક શિક્ષણ અને ધાર્મિક સંસ્કારની દૃઢતાએ તેમનું જીવન વધુને વધુ ધર્મરાગે રંગાયું.

વિધિવશે ૨૦ વર્ષની ઉંમરે વિધવા થયા બાદ ૨૫ વર્ષ સુધી તેમણે સતત પરિશીલનપૂર્વક અભ્યાસ ચિંતન અને ધાર્મિક કરણીમાં પોતાનું જીવન એત-પ્રેત કરવા સાથે સદ્ગુણી ધર્મિષ્ઠ જ્ઞાનવૃદ્ધ ગંગાબાઈના

પરિચયથી વધુને વધુ ઉન્નત બન્યાં. કારણકે ગંગાબાઈ અનેક શ્રાવિકાઓને ભણાવવા સાથે જ્ઞાનરાગી સાધ્વી-જીઓના પરિચયથી રંગાયેલાં હોવાથી તેમનો પરિચય સ્વ. હીરાબાઈમાં પણ ઉતર્યો અને તે પણ જ્ઞાનવૃદ્ધ સત્ક્રિયાશીલ અને ખુબજ ગુણી બન્યાં.

અનેક બાઈઓના જીવનને યોગ્ય માર્ગે વાળનાર આ હીરાબાઈએ મારા જીવનમાં પણ ખુબજ મહત્વનું સ્થાન મેળવ્યું છે. તેમના પ્રતાપેજ ધાર્મિકરાગ, ધાર્મિકજીવન પ્રત્યેનો પ્રેમ, જીવનની સાચી દીશાનું ભાન મારામાં ઉત્પન્ન થયું. તેમનો મિલનસાર નમ્ર સ્વભાવ વાતસલ્યપ્રેમ અને ગાંભીર્ય આજે પણ તેમને મારી નજર આગળ સાક્ષાત્ કરે છે.

જો કે, તે તો સદ્ગુણી પોતાની વિષમ માંદગીમાં પણ ખુબજ સમાધિ જાળવી સમાધિપૂર્વક સં. ૧૯૯૩ માં મૃત્યુ પામ્યા છે. છતાં આજે તેમના ગુણને સંભાળનાર સેંકડો શ્રાવિકાઓ તેમજ સાધ્વીજી મહારાજો દુર દુર્મેશ યાદ કરે છે. તે શું તેમના જીવનની ઓછી મહત્તા છે ? એજ તેમના ગુણને દુરઘડી યાદ કરનાર

સમતા.

ધર્મ જિજ્ઞાસુ સદ્ગુણી સરલ સ્વભાવી
શ્રાવિકા હીરબાઈ

જન્મ : સંવત
૧૯૪૦ પો. સુ. ૭
સુબધ

સ્વર્ગવાસ : સંવત
૧૯૯૩ ભા. સુ. ૫
જામનગર

બાર વ્રતની ટીપ

(૧)

સમ્યક્ત્વ.

સમ્યક્ત્વસ્વરૂપ

૧ શુદ્ધદેવ-અરિહંત=રાગદ્વેષ શત્રુને છતનાર, અઢાર દ્વષણ રહિત અને બાર ગુણે કરીને સહિત હોય છે. આ અઢાર દોષ નીચે પ્રમાણે બાણુવા.

“ હાસ્યાદિષટ્કં ચતુરઃ કષાયાન્
પંચાશ્રવાન્ પ્રેમમદૌ ચ કેલિઃ ”

૧ હાસ્ય. ૨ રતિ. ૩ અરતિ ૪ ભય. ૫ શોક.
૬ દુર્ગંધા. ૭ ક્રોધ. ૮ માન. ૯ માયા. ૧૦ લોભ. ૧૧
પ્રાણુતિપાત. ૧૨ મૃષાવાદ. ૧૩ અદત્તાદાન. ૧૪ મૈથુન.
૧૫ પરિગ્રહ. ૧૬ પ્રેમ. ૧૭ મદ. ૧૮ ક્રીડા.

અથવા બીજી રીતે અઢાર દોષ નીચે મુજબઃ—

“ અન્તરાયા દાનલાભવીર્યભોગોપભોગગાઃ
હાસો રત્યરતીભીતિર્જુગુપ્સા શોક ષ્વ ચ,
કામો મિથ્યાત્વમજ્ઞાનં નિદ્રા ચાવિરતિસ્તથા,
રાગો દ્વેષશ્ચ નો દોષાસ્તેષામષ્ટાદશાઽપ્યમી.”

૧ દાનાન્તરાય. ૨ લાલાન્તરાય. ૩ વીર્યાન્તરાય.
 ૪ ભોગાન્તરાય. ૫ ઉપભોગાન્તરાય. ૬ હાસ્ય. ૭ રતિ.
 ૮ અરતિ. ૯ ભય. ૧૦ જુગુપ્સા. ૧૧ શોક. ૧૨ કામ
 ૧૩ મિથ્યાત્વ. ૧૪ અજ્ઞાન. ૧૫ નિદ્રા. ૧૬ અવિરતિ.
 ૧૭ રાગ. ૧૮ દ્વેષ. આ અઠાર દોષ છે.

આઠ પ્રતિહાર્ય અને ચાર મૂળ અતિશય મળીને
 કુલ બાર ગુણ અરિહંતના આ પ્રમાણે થાય છે.—

૧ અશોકવૃક્ષ. ૨ સુરપુષ્પવૃષ્ટિ. ૩ દિવ્યધ્વનિ. ૪
 ચામર. ૫ આસન. ૬ લામંડળ. ૭ દુંદુભિ. ૮ છત્ર.
 ૯ અપાયાપગમાતિશય. ૧૦ જ્ઞાનાતિશય. ૧૧ પૂજા-
 તિશય. ૧૨ વચનાતિશય.

૨. શુદ્ધગુરુ—તે પંચ મહાવ્રતના પાળનાર, શુદ્ધ ધર્મ
 પ્રરૂપક અને દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવને અનુસરી
 ઉત્તમ ચારિત્ર પાળનાર.

૩ શુદ્ધધર્મ—શ્રી કેવળી ભાષિત અહિંસા, સંયમ
 અને તપપ્રધાન હોય તે ધર્મ. અથવા દુર્ગતિમાં
 પડતાં રોકે તે ધર્મ.

સમ્યક્ત્વની જયણા—

ઉપર મુજબ ત્રણ તત્ત્વ મારે માનવાં. અન્ય
 મિથ્યાત્વિ દેવગુરુ આદિકને કારણસર નમવું પડે તો

વ્યવહાર સાચવવાની જયણા. સ્વલિંગી—વેષધારીને વ્યવહારથી તથા ઉપકાર બુદ્ધિથી વંદનાદિક (ફેટાવંદન) કરવું પડે તેની જયણા. ભૂલથી અતત્ત્વને તત્ત્વ અને અધર્મને ધર્મ મનાઈ જાય તેની જયણા. પાછળથી ખબર પડે તો ગુરૂ પાસે આલોચણા લેવી.

શુદ્ધધર્મ પ્રરૂપક, પંચમહાવ્રતધારી, કંચન-કામિનીના ત્યાગી મુનિમહારાજને (જ્યાં સુધી દ્વંષણ જાણવામાં ન આવે ત્યાંસુધી) અબ્ભુદ્ધિયાના પાઠથી વંદન કરવું.

લોકમાન્ય હોય, કંચન કામિનીના ત્યાગી હોય; પણ પ્રરૂપણા વિરૂદ્ધ હોય, ક્રિયા કાંડ છુટી ગયા હોય, પાપારંભમાં પ્રવૃત્ત હોય તેવા મુનિરાજને ફેટા-વંદન કરવાની જયણા.

વિદ્યાદાતા અન્યમતિને ઉપકારબુદ્ધિથી ઉચિત સાચવવાની જયણા. ધર્મવિરૂદ્ધ હોય છતાં લોકવિરૂદ્ધથી બચવા માટે દાક્ષિણ્યતાથી કાર્ય કરવું પડે તેની જયણા, પણ તે ધર્મબુદ્ધિથી કરવું નહિ, અને સારું માનવું નહીં. જેમકે કુવા, પરબ, તળાવ આદિક માટે લોક વ્યવહાર સાચવવો પડે તે.

અન્યમતિ સાથે સાથે લૌકિક સાચવવા પ્રણામ કરવાની જયણા.

અથવા સમ્યક્ત્વનું સ્વરૂપ. ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના
૨૮ માં અધ્યયનમાં નીચે પ્રમાણે છે:-

પરમત્થસંથવો વા, સુદિટ્ટપરમત્થ સેવણં વાવિ
વાવન્નકુદંસણવજ્જણા ય, સમ્મત્તસદ્દહણા

પરમત્થસંથવો—પરમાર્થ સંસ્તવ-વીતરાગ પ્રભુના
જીવાદિ તાત્વિક પદાર્થ [પરમાર્થ]ના સ્વરૂપનું વારંવાર
ચિંતન કરવારૂપ પરિચય.

સુદિટ્ટપરમત્થસેવણા—સુદૃષ્ટિ પરમાર્થ સેવના—
સુદૃષ્ટિયુક્ત તત્ત્વજ્ઞાનનું પર્યુપાસન અને વૈયાવૃત્ત્ય.

વાવન્નકુદંસણવજ્જણા—વ્યાપન્ન કુદર્શનિ વર્જના-
સમ્યક્ત્વથી ભ્રષ્ટ થયેલ અને કુદર્શનીઓનો ત્યાગ
કરવો.

આ સમ્યક્ત્વની સાચી શ્રદ્ધા છે.

શ્રી સમ્યક્ત્વ-અતિચાર.

શ્રી સમ્યક્ત્વ એ વ્રત-પ્રાસાદનો પાયો છે, આથી
સમ્યક્ત્વને દુષિત કરનાર દુષણો, અતિચારો તેમજ તેના
આગારો અને મિથ્યાત્વના પ્રકારો દર્શાવાય છે. જેને સમજી
શુદ્ધ સમ્યક્ત્વમાં ઉદ્ધત રહેવું.

સમ્યક્ત્વના પાંચ અતિચાર,

સંકા-કંઘ-વિગિચ્છા, પસંસ તહ સંથવો કુલિંગિસુ
સમત્તસ્સ હ્યારે પહિક્કમે દેસિઅં સવ્વં

- ૧ સંકા-શંકા-જિન વચનમાં શંકા કરવી તે.
- ૨ કંઘ-કાંક્ષા-અન્ય મતની અભિલાષા કરવી.
- ૩ વિગિચ્છા-વિશિક્ષિત્સા-ધર્મના ફગનો સંદેહ કરવો.
- ૪ પરપાસંહપમંસા-મિથ્યાદૃષ્ટિ પ્રશંસા-કુલિંગી, દ્રવ્ય-લિંગી અને અન્યધર્મીઓની પ્રશંસા કરવી
- ૫ પરપાસંહસંથવો-તત્સંસ્તવ-અન્યધર્મી દ્રવ્યલિંગી તથા કુલિંગિઓનો પરિચય કરવો.

ઉપરના પાંચે અતિચાર ટાળવાથી સમ્યક્ત્વ ઉજ્જવળ રહે છે. માટે સમ્યક્ત્વધારીએ આ દૂષણ તજવાં જોઈએ.

સમ્યક્ત્વના છ આગાર.

- ૧ રાયાલિયોગ-રાજા અગર નગરાદિકના ધણીના કારણે પ્રતિજ્ઞા વિરુદ્ધ કરવું પડે તે.
- ૨ ગણાલિયોગ-જનસમુહના કારણે પ્રતિજ્ઞા વિરુદ્ધ કરવું પડે તે.
- ૩ બદાલિયોગ-બદવાનના પરાધીનપણાથી પ્રતિજ્ઞા વિરુદ્ધ કરવું પડે તે.

૪. દેવાભિયોગ-ક્ષેત્રપાળ આદિક દેવતાના કારણે પ્રતિજ્ઞા વિરૂદ્ધ કરવું પડે તે.
૫. ગુરુનિઘ્રહ-તાતાદિક ગુરુ આદિકના કારણે પ્રતિજ્ઞા વિરૂદ્ધ કરવું પડે.
૬. વૃત્તિકાંતાર-આજીવિકાના કારણે વિરૂદ્ધ કરવું પડે.
ઉપરના છ આગારથી કોઈક વળતે કાંઈ કરવું પડે તેની જ્યણા.

આગારનો ઉપયોગ ક્યારે, કયા પ્રસંગે થાય તો સમ્યક્ત્વ દૂષિત ન થાય એ ગુરુગમથી જાણવું જોઈએ.

મિથ્યાત્વના ૧૫ પ્રકાર.

—પાંચ પ્રકાર—

- ૧ અભિચ્છદિક—પોતે ચ્છદણ કરેલ કુદર્શનને છોડવું નહિ તે.
- ૨ અનભિચ્છદિક—સર્વ દર્શનને સરખા માને તે.
- ૩ અભિનિવેશિક—ઈરાદાપૂર્વક માનપાનાદિકની લાલ-સાએ સાચા દર્શનને જાણવા છતાં પણ પોતાનો મત સ્થાપન કરવાને ઉલટી પ્રરૂપણાદિક કરે તે.
ગોષ્ઠામાહિતની પેઠે

- ૪ સાંશયિક-ક્ષયોશમની મંદતાથી સિદ્ધાંતમાં કહેલ
રહસ્ય ન સમજતાં સર્વજ્ઞના વચનમાં શંકા રાખી
કામકોળ થાય તે,
- ૫ અનાલોગીક-અસંગી જીવેને અનુપયોગપણે
વર્તે છે તે.

છ પ્રકાર.

- ૧ લૌકિક દેવગત-રાગી દ્વેષી કુદેવને સુદેવ તરીકે
માને તે.
- ૩ લૌકિક ગુરુગત-અનેક આરંભ પરિબ્રહ્માં રહેલા
અન્ય દર્શનીઓના ગુરુને, ગુરુ બુદ્ધિએ માને તે.
- ૩ લૌકિક ધર્મગત- લૌકિક પર્વા હોલી બલેવાદિકને
લોકોત્તર પર્વની બુદ્ધિએ માને તે.
- ૪ લોકોત્તર દેવગત-અઠાર દૂષણ રહિત દેવને
કંડલોક અને પરલોકના પૌદ્ગલિક સુખના
ધરાદાથી માને તે-બાધા-આળસી રાખે તે.
- ૫ લોકોત્તર ગુરુગત-કંચન કામીનીના ત્યાગી
ગુરુએને આ લોક અને પરલોકના પૌદ્ગલિક
સુખના ધરાદાથી માને અને આહાર પાણી

આદિક આપે તે. તેમજ પાસત્યાદિકને પણ દોરા ધાગાદિકનું કાર્ય કરવા માટે ગુરુ બુદ્ધિએ માનવા પૂજવા તે.

- ૬ લોકોત્તર પર્વગત-સર્વજ્ઞ ભગવાને કહેલ દાન શીયલ તપ ભાવ રૂપ ધર્મને આ લોક અને પરલોકના પૌદ્ગલિક સુખની અપેક્ષા રાખી કરે તે. તેમજ આઠમ ચક્રદસ આદિનું આરાધન આ લોકના સુખાદિ માટે કરે તે.

૪ પ્રકાર.

- ૧ પ્રરૂપણા-શ્રી જિનભાષિત અર્થથી અવગી પ્રરૂપણા કરવી તે.
- ૨ પ્રવર્તન-લૌકિક તથા લોકોત્તર મિથ્યાત્વની દરણી કરવી તે.
- ૩ પરિણામ-મનમાં જુકો હઠવાદ રાખે, અને કેવલી ભાષિત નવતત્ત્વનો અર્થ યથાર્થ ન સમજાવે તે.
- ૪ પ્રદેશ-સત્તામાં રહેલી મોહનીય કર્મની સાત પ્રકૃતિ. તે

આ રીતે સમ્યક્ત્વના સડસઠ બોલ વિચારી નિર્મલતા કરવી.

૬

નોંધ:—

૧૦

નોંધ:—

(૨)

બાર વ્રત.**૧ હું સ્થૂલ (દેશ થકી) પ્રાણાતિપાત****વિરમણ વ્રત.****૧ વ્રત સ્વરૂપ**

શૂલ્ય સુદ્ધમા જીવા સંકલ્પારંભઓ ય તે દુવિદ્વા ।
સાવગાહ નિગ્વગાહા સાવિક્ષ્વા ચેવ નિગવિક્ષ્વા ॥

અર્થ—સાધુવર્ગ વીસ વસા પુરેપુરી દયા પાળી શકે છે અને શ્રાવણવર્ગ સવાવસો દયા પાળી શકે છે તે આ પ્રમાણે—

પૃથ્વીકાય વિગેરે સ્થાવારો જે ઇન્દ્રિય વિગેરે વસો તેમાંથી શ્રાવણે ‘મારે વ્રસ જીવ હાથુવા નહિ’ એવો નિયમ કરી શકે પણ સ્થાવરની હિંસાનો નિયમ કરી શકે નહિ છતાં તેમાં જ્યણુ રાખી શકે. આથી વ્રસ સ્થાવરરૂપ વીસ વસામાંથી સ્થાવરના દસ વસા ન પાળી શકે તેથી ૧૦ વસા રહ્યા આ વ્રસના દસ વસાની દયામાં પણ સંકલ્પ અને આરંભ એ જે રીતે વ્રસની હિંસા થાય તેમાં સંકલ્પથી વ્રસને ‘આ જીવને હું મારું’ આવા ઈરાદાથી જે હિંસા થાય તેનો

ત્યાગ કરી શકે. પણ આરંભથી થતી હિંસાનો ત્યાગ કરી શકતા નથી. હવે સંકલ્પના પાંચ વસામાં પણ અપરાધી અને નિરપરાધી એ બે ભેદ પડે. તેમાં નિરપરાધીની હિંસાનો ત્યાગ થઈ શકે પણ અપરાધીનો નહિ. આથી નિરપરાધીના રહેલા અઠી વસાના પણ સાપેક્ષ અને નિરપેક્ષ એ બે ભેદ પડે તેમાં સાપેક્ષ હિંસાનો ત્યાગ ન કરી શકે નિરપેક્ષનો ત્યાગ કરી શકે આથી સવા વસો માત્ર દયા શ્રાવક પાળી શકે છે. તેમ બીજા પ્રતોમાં પણ સ્થૂળનો અર્થ ઘટાવવો.

અર્થાત્ નિરપરાધિ, ત્રસ જીવને સંકલ્પપૂર્વક મારવાની બુદ્ધિએ મારવો નહિ.

પહેલા પ્રતના પાંચ અતિચારો.

વહ-વંધ-છલ્લિચ્છેષ, અદ્ભારે મત્તપાણબુચ્છેષ
પદમવયસ્સદ્ગારે, પડિક્કમે દેમિઅં સવ્વં ।

પહેલા પ્રતના પાંચ અતિચાર.

૧. વહ-વંધ-ક્રોધ કરીને ગાય, ઘોડા પ્રમુખ જાનવરોને ચાબુક આદિ વડે મારવા તે.
૨. વંધ-બંધ-ગાય, બળદ પ્રમુખ જાનવરોને ગાઢ બંધનથી બાંધવા તે.
૩. છલ્લિચ્છેષ-છલ્લિચ્છેદ-બળદ પ્રમુખના કાન છેદવા તે તથા નાથ ઘાલે ઘલાવે તે.

૪. અહમારાગોવણ-અતિભારારોપણ-બળદ પ્રમુખ ઉપર
જેટલો બોલો ભરાતો હોય તેના કરતાં વધારે ભરે
તે (શ્રાવકે બનતાં સુધી ઓછો ભાર ભરવો જોઈએ.)
૫. મત્તપાણવુચ્છેષ-ભાત પાણીનો વિચ્છેદ-ગાય,
બળદ પ્રમુખને રોજ ખાવાનું અપાતું હોય તેના
કરતાં ઓછું આપવું અગર દાર્મિકથી મોકું કરીને
આપવું તે.

નોંધ—વ્રતોની સાથે, દર્શાવાતા અતિચારો વ્રતાર્થે
ઓએ જાણવા પણ આદરવા નહિ.

વ્રતની કાંઈક આરાધના અને કાંઈક વિરાધના તેને
અતિચાર કહે છે.

૧ વ્રતની જયાણુ

ઘર, કૂપ, નદી, તલાવાદિક આરંભ સમારંભ
તથા વ્યાપારમાં તેમજ ઔષધાદિકના પ્રયોગથી હણાય
તેની જયાણુ.

નોંધ :—

૧૪

નોંધ :—

બીજું (દિશ થકી) મૃષાવાદ વિરમણ વ્રત.

પ્રિય હોય, હિતકારક હોય અને તથ્ય હોય તેને સત્ય કહે છે.

૨ વ્રતનું સ્વરૂપ.

પાંચ મોટાં જીવો ન બોલવાં તે નીચે પ્રમાણે.

૧. કન્યાલીક-એટલે કન્યા સંબંધી સગપણ, વિવાહ-
દિકનું જીવું બોલવું નહિ તેમજ દરેક બે પગવાળા
સર્વ મનુષ્ય સંબંધી મોટું જીવું બોલવું નહિ, ઇરા-
દાપૂર્વક તે સંબંધી જાણી જોઈને જીવું બોલવું નહિ.
૨. ગવાલીક-એટલે ગાય પશુ વિગેરે ચાર પગ-
વાળા જાનવરને અંગે દુધ સંબંધી, ઉંમર સંબંધી
અને વાછરડા સંબંધી જીવું નહીં બોલવાનો
ઉપયોગ રાખવો (અજાણતાં-ભૂલથી બોલાર્થ
જવાય તેની જયણા.)
૩. ભૂમ્યાલીક-ભૂમિ, ખેતર, મકાન, ઘર, દુકાન, વાડી
પ્રમુખ ભૂમી સંબંધી જીવું બોલવું નહિ. (બીજા
ના જમીન ઉપર પોતાનો હક્ક કરીને તે દબાવવી
નહિ.)
૪. થાપણ મોસો-એટલે પારકી થાપણ ઓળવવી નહિ
ધણી લેવા ન આવે અને રહી જાય તો જયણા.

- ૫ કુડી શાખ-એટલે જોટી સાક્ષી પુરવી નહીં. (કોઈને દેહાન્ત દંડ (ફાંસી) વિગેરે મોટી શિક્ષા થતી હોય તેમાં અસત્ય જોલણું પડે તેની જયણા. ઉપરના નિયમોમાં નોકરી આદિમાં ફરજિયાત જુઠું જોલણું પડે તો જયણા.)

બીજા વ્રતના પાંચ અતિચાર.

સહસ્સા-રહસ્સદારે મોસુવણસે અ કુહલેહે અ બીયવયસ્સદારે, પડિકમે દેસિઅં સવ્વં ।

૧. સહસ્સબ્ધવ્રતે—સહસાત્કાર-તે વિના વિચારે જેમ આવે તેમ જોલણું.
૨. રહસ્સબ્ધવ્રતે—રહસ્ય-ભાષણ-કોઈની શુભ વાત જાહેરમાં મુકવી.
૩. દારામંત્રમેઝ-વિશ્વસ્ત મંત્રભેદ-પોતાની સ્ત્રી આદિ વિશ્વાસુના દ્વષણ જોલવા, શુભ વાત ખુદ્દી કરવી, (ખુદ્દી કરવાથી તેને પીડા ઉપજવાનો પ્રસંગ આવે).
૪. મોસુવણસે અ-મૃષાઉપદેશ-જુઠો ઉપદેશ દેવો, જોટી સલાહ આપવી તે.
૫. કુહલેહકરણ-કુટ લેખ-જોટા દસ્તાવેજ કરવા તથા લખેલ અક્ષરો કાઢી નાંખવા તે.

૨ વ્રતની જયણા—

કુટુંબાદિના ખાસ નિમિત્તે જુહું બોલાય, વાત-
ચિતના પ્રસંગે જુહું બોલાય, ભૂખથી જુહું બોલાય,
સોલ પ્રકારના વચનના અન્નણપણથી જુહું બોલાય
તેની જયણા.

નોંધ:—

૧૮

નોંધ:—

ત્રીજું (દેશ થપ્પી) અદત્તાદાન—વિરમણુ વ્રત.

૩ વ્રતનું સ્વરૂપ

પતિતં વિસ્મૃતં નષ્ટ સ્થિતં સ્થાપિતમાહિત ।
અદત્તં નાદદીત સ્વં પરકીયં ક્વચિત્સુધોઃ ॥

યોગશાસ્ત્ર દ્વિતીયપ્રકાશ

અર્થ—પડી ગયેલું, ભૂલાઈ ગયેલું, નષ્ટ થયેલું, ઘરમાં રહેલું, સ્થાપન કરેલું, અને દાટેલું આ સર્વ પારકું ધન બુદ્ધિમાન પુરૂષોએ આપ્યા વિના લેવું નહિં.

અદત્તાદાન ચાર પ્રકારે છે. ૧ સ્વામી અદત્ત ૨ જીવ અદત્ત ૩ તીર્થંકર અદત્ત ૪ ગુરૂ અદત્ત એમ ચાર પ્રકારે થાય છે.

૧. કોઈને ત્યાં ખાતર પાડવું નહિ તેમજ ખીજ પાસે પડાવવું નહિ.

૨. ગાંઠ છોડવી નહિ.

૩. ખીસું કાતરવું નહિ.

૪. તાળું ભાંગવું નહિ.

૫. લુંટ કરવી નહિ.

૬. કોઈની પડી રહેલી કિંમતવાળી ચીજ લેવી નહિ.

૭. રાજદંડ ઉપજે તેવી ચોરી કરવી નહિ. તેમજ
દોઢ ભાંડે તેવી ચોરી કરવી નહિ.

(આ સિવાય કોઈને વિશેષ ત્યાગ કરવો હોય
તેણે નીચે લખાવું.

ત્રીજા પ્રતના પાંચ અતિચાર.

તેનાહડપ્પઓગે તપ્પડિરૂવે અ વિરુદ્ધગમણે અ
કૂડતુલ-કૂડમાણે પડિકમે દેસિઅં સવ્વં

૧. સ્તેનાહત-ચોર પાસેથી ચોરાયેલી વસ્તુ જાણીબુજીને લેવી તે.
૨. તક્કરપ્પઓગ-તસ્કરપ્રયોગ-ચોરને ચોરી કરવામાં મદદ કરવી તે.
૩. તપ્પડિરૂપગવવહાર અ-તત્પ્રતિરૂપક વ્યવહાર-સારી વસ્તુમાં બીજી ખોટી વસ્તુ નાખીને આપવી, અથવા સારી વસ્તુ દેખાડીને ખોટી વસ્તુ આપવી. વસ્તુને ભેળસેળ કરવી તે.
૪. વિરુદ્ધગમણ-વિરુદ્ધગમન-રાજ્ય વિરુદ્ધ ગમન કરવું તે, રાજ્યે નિષેધ કરેલ સ્થાને લઇ જવું અથવા જકાત મહેસુલ આપ્યા વિના કોઇ ચીજને છાની માની લાવવી લઇ જવી.
૫. કુડતુલ કુડમાણે-કુડતોલ માન-માન માપાં ઓછાં વત્તાં રાખવાં તે.

૩ પ્રતની જયાણા—

માલીકી વિનાની નજીવી વસ્તુ લેવાઇ જાય. સગા-સંબંધના ઘરની વસ્તુ લેવાઇ જાય. ઉંઘમાં સ્વપ્નમાં કોઇની વસ્તુ લેવાય, અજાણતાં દાણ વિગેરે ન ચુકવાય. માન-માપામાં અજાણતાં ફેરબદલ થાય તેની જયાણા.

૨૨

નોંધ:—

ચોથું (દેશ થકી) મૈથુન વિરમણ વ્રત.

૪ વ્રતનું સ્વરૂપ

બંધત્વમિન્દ્રિયચ્છેદં વીક્ષ્યાબ્રહ્મફલં સુધાઃ ।

ભવેત્સ્વદારસંતુષ્ટોઽન્યદારાન્ વા વિવર્જયેન્ ॥

યોગશાસ્ત્ર દ્વિતીય પ્રકાશ

અર્થ—નપુંસકપણું તથા ઇંદ્રિયના છેદવાદિકપણાને અપ્રહ્મચર્યનાં ફળો જાણીને બુદ્ધિમાન મનુષ્યોએ પોતાની સ્ત્રીમાં સંતોષિત થવું અને પરસ્ત્રીનો ત્યાગ કરવો.

સ્વદારા સંતોષ અને પરસ્ત્રી ગમનનો ત્યાગ. સ્વસ્ત્રી એટલે પોતાની પરણેલી સ્ત્રી સિવાય પરસ્ત્રીનો સર્વથા ત્યાગ કરવો. સ્ત્રીઓએ પોતાના પતિ સિવાય પરપુરૂષનો કાયાથી સર્વથા ત્યાગ કરવો. તેમજ તિર્થંચ અને નપુંસક સાથે વિષયનો સર્વથા ત્યાગ કરવો- મન વચનથી પણ બનતાં સુધી અતિચાર લાગવા દેવા નહીં. સ્વપ્નમાં કદાચ શિયળ વિરાધના થાય તો તેની જયણા.

(પુરૂષો માટે)—સ્વસ્ત્રી ત્યાગ કરવાની તિથિ

(સ્ત્રીઓ માટે)—સ્વપુરૂષ ત્યાગ કરવાની તિથિ

ચોથા વ્રતના પાંચ અતિચાર.

અપરિગ્ગાહિઆ રૂત્તર, અણંગવિવાહતિવ્વઅણુરાગે

ચત્તથવયસ્સ રૂઆરે પડિક્કમે દેસિઅં સવ્વં

૧. અપરિગ્રહિઆગમણ-અપરિગ્રહીતાગમન-કોઈએ પણ જે સ્ત્રીને ગ્રહણ કરી નથી એવી સ્ત્રી સાથે ગમન કરવું તે. કુંવારી કન્યા વિધવા આદિ સાથે સંબંધ. શ્રાવિકા માટે કુંવારા વર કે વિધુર સાથે સંબંધ.
૨. રૂપરિગ્રહિઆગમણ-રૂપરપરિગ્રહીતાગમન-અમુક દિવસ સુધી વેશ્યા પ્રમુખને કોઈએ રાખી હોય તેની સાથે ગમન કરવું તે. ('સ્વદારા સંતોષ'ના નિયમવાળાને આ બંને અતિચારો અનાચાર તરીકે સમજવા.) શ્રાવિકામાટે થોડા વખત માટે સ્વવશીકૃત પુરુષ સાથે રમણ.
૩. અંગંગ્રીહા અનંગક્રીહા-સ્ત્રીઓના (સ્ત્રીઓ માટે પુરુષોના) અંગોપાંગ વિષય દૃષ્ટિથી જોવા તથા સૃષ્ટિવિરુદ્ધ કામચેષ્ટા કરવી તે.
૪. પરવિવાહકરણ પરવિવાહકરણ-પોતાના પુત્રાદિક સિવાય પારકાવિવાહ પ્રમુખ કરાવવા તે.
૫. કામભોગતિવ્યામિલાસ-કામભોગ તિવ્રાભિલાષ-કામ-ચેષ્ટામાં અતિ તીવ્ર ઇચ્છા કરવી. (સ્વદારા સંતોષ વ્રતવાળાને પાછલા ત્રણ અતિચાર છે.)

તા. ક.—આવશ્ય સૂત્ર ટીકા. પૃષ્ઠ. ૮૨૫ મુજબ ચોથા વ્રત ધારણ કરનાર પુરુષ જે પ્રકારના છે.

૧ સ્વદારા સંતોષી ૨ પરદારા ત્યાગી.

પહેલા પ્રકારના સ્વદારા સંતોષીને અપરિગૃહિતા ગમન આદિ પાંચે અતિચાર છે લાગે છે પરંતુ પરદાર ત્યાગીને પાછલા ત્રણ જ અતિચાર લાગે છે.

પંચાશક-ટીકા-પૃષ્ઠ ૧૪-૧૫ મુજબ

પરદાર ત્યાગીને પાંચ અતિચાર લાગે છે પણ સ્વદારા સંતોષીને પાછલા ત્રણ અતિચાર ને પહેલા બે અનાચાર.

સીને માટે તો પાંચે અતિચારમાં કોઈ પણ મતભેદ નથી.

નોંધ:—

૪ વ્રતની જયણા—

સ્વપ્નમાં બ્રહ્મચર્ય સંબંધી ભૂલ થાય વ્યવહાર-કાર્યમાં સદ્બુદ્ધિએ સંઘટ્ટ કે સ્પર્શ થાય તેમજ અન્ન-ણુતાં અપશબ્દ બોલાય તેની જયણા.

૨૬

નોંધ:—

પાંચમું (દેશથકી) પરિચ્છેદ પરિમાણ વ્રત.

૫ વ્રતનું સ્વરૂપ.

પરિચ્છેદનું યથાયોગ્ય પરિમાણ કરવું.

મૂર્ચ્છા એ પરિચ્છેદ છે. તે પરિચ્છેદનું પરિમાણ નીચે પ્રમાણે રાખવું

૧. રોકડ રૂ.
૨. ધાન્ય તે તમામ જાતનું રૂ.
સંઘરવું.
૩. સ્થાવર મિલકત, ઘર, દુકાન, વખાર વિગેરે થઈને રૂ.
રાખવા,
- ૪-૫ સોનારૂપા-માણિક-હીરા વિગેરેના દાગીના રૂ.
સુધીના રાખવા.
૬. કરનીચર, ઘરનો પરચુરણ સામાન, રાત્ર-રચીકું વાસણ વિગેરે.
રાખવું.
૭. નોકર ચાકર રાખવા.
૮. ચાર પગવાળા જાનવર રાખવા.
૯. ક્ષેત્ર રાખવા.

અથવા એકંદર રીતે નવવિધ પરિચક્રનું પરિમાણ કરવું. જેમકે રોકડ, ઘરેણું, ઘર, દુકાન, રાચરચીકું વિગેરે મલીને રૂ. સુધીનું રાખવું. તેથી વધારે થાય તો તુરતજ જેમાં ખર્ચવું હોય તે ધારવું.

પાંચમા વ્રતના પાંચ અતિચાર.

ધન-ધન સ્વિત્ત-વસ્તુ રૂપ-સુવર્ણ અ કુવિઅ પરિમાણે દુગ્ધ ચક્રગ્રંથિ, પાંડિત્ય દેશિઅ સચ્ચં

૧. ધનવ્રતપરિમાણાદિક્રમ—ધન્યધાન્યપરિમાણાતિક્રમ—જ્યારે ઇચ્છાના પરિમાણથી ધન વધે ત્યારે આ તો મારા પુત્રનું એમ કહી ભાગ પાડવા અથવા જેટલી રકમ રાખી હોય તેથી વધારે થતાં ઘરેણાં કરાવી લેવાં ઇત્યાદિ. ધન ધાન્યના નિયમથી અધિક રાખવું.
૨. સ્વિત્તવસ્તુપરિમાણાદિક્રમ—ક્ષેત્રવાસ્તુપરિમાણાતિ—ક્રમણ—ક્ષેત્રના પરિમાણ નિયમથી અધિક રાખવું. ઘર દુકાનના નિયમથી અધિક રાખવું.
૩. રૂપ્યસુવર્ણપરિમાણાદિક્રમ—રૂપ્યસુવર્ણપરિમાણાતિક્રમ—રૂપું તથા સોનું પરિમાણથી અધિક રાખવું.

૪. કુવિયપરિમાણાઈક્રમ--ત્રાંખું, કાંસું, પિત્તળ તથા શયન આસન આદિ વિગેરે મર્યાદાથી વધારે રાખવું.

૫. દુષ્પયચઉષ્પયપરિમાણાઈક્રમ— દાસ-દાસી, ગાય લેંસ પ્રમુખ જનાવરો પરિમાણથી અધિક રાખવા તે.

૫ વ્રતની જયણા—

કોઈ અનામત મુદ્દી ગયા બાદ કિંમત વધી જાય કે અજાણતાં નવવિધ પરિગ્રહમાં ભૂલ થાય તેની જયણા.

નોંધ: —

નોંધ:—

છું દિશિ પરિમાણવ્રત

૧ ગુણવ્રત.

૧ ગુણવ્રતનું સ્વરૂપ

દશસ્વપિ કૃતા દિશુ યત્ર સીમા ન લંઘ્યતે ।
 ય્યાતં દિગ્વિરતિરિતિ પ્રથમં તદ્ગુણવ્રતમ્ ॥૧॥

યોગશાસ્ત્ર તૃતીય પ્રકાશ

અર્થ—જે વ્રતમાં દશે દિશાઓમાં જવા આવવાના કરેલ નિયમની મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન ન કરાય તે દિગ્વિરતિ નામનું પહેલું ગુણવ્રત છે.

ચાર દિશી, ચાર વિદિશી, ઉર્ધ્વ અને અધો મળી દસ દિશામાં જવાનો નિયમ કરવો તે.

છઠ્ઠા વ્રતના પાંચ અતિચાર.

ગમણસ્સ ય પરિમાણે દિસાસુ ઉટ્ઠું અહેઝ તિરિઅં ચ
 બુદ્ધિં સદ્અંતરદ્ધા પદમમ્મિ ગુણવ્વણ નિદે ॥

- ૧ ઉટ્ઠદિસિપરિમાણાદિક્રમ— ઉર્ધ્વદિક્ષપરિમાણાતિક્રમ—મર્યાદા કરતાં વધારે ઉંચે જવું તે.
- ૨ અહોદિસિપરિમાણાદિક્રમ—અધોદિક્ષપરિમાણાતિક્રમ—મર્યાદા કરતાં વધારે નીચે જવું તે.
- ૩ તિરિયદિસિપરિમાણાદિક્રમ—તિર્થાદિક્ષપરિમાણાતિક્રમ—ચાર દિશાની મર્યાદા ઉલ્લંઘવી તે.

- ૪ ચિત્તવૃદ્ધિ ક્ષેત્રવૃદ્ધિ-ખધી દિશાઓના ગાઉને લેગા કરી એક દિશાએ વધારે જવું તે, અર્થાત્ રાખેલા પ્રમાણમાં સ્વેચ્છાએ હાનિ વૃદ્ધિ કરવી તે.
- ૫ સદ્ અંતરદ્વા સ્મૃતિ અંતર્ધાન-કેટલા ગાઉ રાખ્યા છે એની ખબર ન રહેવાથી આગળ જવું તે. એટલે સંદેહ પડ્યા છતાં આગળ જવું તે.

૧ ગુણવ્રતની જયણા—

આ ઉપરાંત કાગળ, તાર, છાપાંઓ વાંચવાની, લખવાની તેમજ માણસ મોકલવાની જયણા.

નોંધ:—

નોંધ:—

સાતમું ભોગોપભોગવિરમણુવ્રત

૨ ગુણુવ્રત

૨ ગુણુવ્રત સ્વરૂપ

ભોગોપભોગયોઃ સંખ્યા શક્ત્યા યત્ર વિધીયતે ।
ભોગોપભોગમાનં, તદ્ દ્વિતીયકં ગુણવ્રતમ્ ॥

યોગશાસ્ત્ર તૃતીય પ્રકાશ

અર્થ—શરીરની શક્તિ પ્રમાણે જે વ્રતમાં ભોગ ઉપ ભોગની સંખ્યાનો નિયમ કરાય છે. તે ભોગોપ-ભોગ નામનું બીજું ગુણુવ્રત છે.

ભોગ—એકવાર ભોગવાય તે, જેમકે ભોજન વિલેપન પ્રમુખ જે એકવાર ઉપયોગમાં લઈ શકાય પછી કામમાં ન આવે તે.

ઉપભોગ—તે એકજ ચીજ ઘણીવાર ભોગવાય તે, જેમકે વસ્ત્રો, અલંકાર, ઘર, સ્ત્રી વિગેરે ઉપર બતાવેલ ભોગ અને ઉપભોગની વસ્તુનું પરિમાણ (સંખ્યા માપ) કરવું તેને સાતમું ભોગોપભોગ વિરમણુવ્રત કહેવાય છે.

ચૌદ નિયમોની ટુંક સમજ અને તેને ધારવાની સમજૂતિ.

^૧સચિત્ત-^૨દબ્બ-વિગદ્ધ^૩

^૪વાળહ-તંબોલ^૫-વત્થ^૬-કુસુ^૭મેસુ ।

વાહણ^૮-સયણ^૯-વિલેવણ^{૧૦}

વંમ^{૧૧}-દિમિ^{૧૨}-ન્હાણ^{૧૩}-મત્તેસુ^{૧૪} ॥

(અ) નિયમ ધારવાનું પ્રમાણ ત્રણ રીતે નક્કી થાય છે. સંખ્યાથી, વજનથી અને લાંબાઈથી.

(બ) જે વસ્તુ બીલકુલ ના વાપરવાની હોય તેનો “ત્યાગ” રખાય છે.

ખાવામાં આવતા દરેક સચિત્ત પદાર્થની આમાં ગણતરી કરવામાં આવે છે જેમકે આજે મારે ૧, ૨, ૫, ૭ કરતાં વધારે વસ્તુ ખાવી નહિ, તેમજ તોલથી પણ રખાય.

૨ દબ્બ-દ્રવ્ય:—આખા દિવસમાં જેટલી જાતની ચીજો મહોડામાં નાંખવાની હોય તે દરેક જાતની ચીજ જુદા જુદા દ્રવ્ય ગણાય. જેમકે, પાણી, દુધ, ભાત, ઘી, સોપારી.....એક દ્રવ્ય સાથે બીજાં મળ્યાં હોય તેની જયણા.

૩ વિગધ:—કુલ વિગધઓ ૧૦ છે તેમાં મધ, મદિરા, માંસ અને માંખાણુ એ ચાર તો અલક્ષ્ય છે એટલે લક્ષ્ય વિગધઓ ૬ છે. દુધ, દહીં, ઘી, તેલ, ગોળ, અને કઠા વિગધ તે ઘી તથા તેલમાં તળાય તે, (કઠાઈમાં થતી ચીંને એટલે તળેલી ચીંને, મીઠાઈ વગેરે) દરેક વિગધના નિવિયાતાના પાંચ પાંચ લેદ છે.

વિગતવાર જાણવાની ઇચ્છાવાળાએ “ પચ્ચખખાણુ ભાષ્ય ” તેમજ ગુરુગમથી જાણી લેવું.

છ વિગધમાંથી ઓછામાં ઓછી એકાદનો તો વારાફરતી રોજ ત્યાગ રાખવોજ જોઈએ.

૪ વાણુહ-ઉપાનહ:—જોડા, ખુટ, ચંપલ, સપાટ, મોજા વિગેરેનો સમાવેશ થાય છે—તેની સંખ્યા નક્કી કરવી. ભુલથી પગ મુકાઈ જાય તેની જયણા રાખવી.

૫ તંબોલ:—પાન, સોપારી, એલચી, તજ, લવીંગ, વિગેરે મુખવાસની વસ્તુઓ. વજનથી રાખવી. (નવટાંક પાશેર, અચ્છેર વિગેરે).

૬ વત્થ-વસ્ત્ર:—દિવસમાં ઉપયોગમાં લેવાતા પહેરવા અને ઓઢવાના કપડાંની સંખ્યા નક્કી કરવી. ધર્મ કાર્યમાં જયણા રાખવી. ભુલથી પોતાના બદલે બીજાનું પહેરાય તેની જયણા (તે ગણાય નહિ.)

૭ કુસુમ:—સુંઘવામાં આવતી દરેક વસ્તુનો આમાં સમાવેશ થાય છે. વજન (નવટાંક પાશેર) નક્કી કરવું. ઘી, તેલ, આદિના ભરેલા ડબ્બા સુંઘાય નહિ. જે વસ્તુ સુંઘવાની જરૂર જણાય તે વસ્તુ આંગળી ઉપર લઈને જ સુંઘવાનો અભ્યાસ રાખવો.

૮ વાહન-વાહન:—મુસાફરીના સાધનો-કરતા ચરતા તરતા એ ત્રણ પ્રકારના છે.

કરતા:—ગાડી, ઝેલ, મોટર, રેલ્વે ઉડતા-એરો-પ્લેનનો પણ તેમાં સમાવેશ થાય છે.

ચરતા:—ઘોડા, ઉંટ, હાથી, ખરબર, બળદે સ્વા-રીના પશુ વાહનો.

તરતા:—વહાણ, આગબોટ વિગેરે જળમાર્ગે મુસાફરીના વાહનોની સંખ્યા નક્કી કરવી.

૯ શયન-શયન:—સુવા માટે પાથરવાની ચીજો સાથે બેસવાના આસનોનો પણ સમાવેશ થાય છે. એટલે પાટ, પાટલા, ખાટલા, પલંગ, ખુરશી, કેચ, ગાદી, આકળા, ગાદલા, ગોદડા, સાદડી, શેત્રંજી વિગેરે સંખ્યા નક્કી કરવી.

આકળા, ગાદી, સાદડી વિગેરેની જયણા રાખવી.

૧૦ વિલેચન-વિલેપન:—શરીરે ચોપડવાના દ્રવ્યો તેલો, અત્તર, સુખડ, સેન્ટ વિગેરે. તેમજ મીઠું, હળ-દર આદિ વસ્તુઓનો લેપ. વજનથી રાખવી.

૧૧ વ્રમ-બ્રહ્મચર્ય:—અહીં બ્રહ્મચર્યનો મુખ્ય અર્થ મૈથુન ત્યાગ બ્રહ્મચર્યનો યથાશક્તિ નિયમ ધારવો.

કાયાથી પાળવું. મન અને વચનથી તેમજ સ્વપ્નની જ્યાણા. પરસ્ત્રી ત્યાગ. (પરપુરુષ ત્યાગ)

૧૨ દિશા દિશા:—ઉત્તર, દક્ષિણ, પૂર્વ, પશ્ચિમ, અને ઉંચે તથા નીચે એમ છ દિશા થાય છે, (અથવા ૪ ખુણા ઉમેરતા દશ દિશા થાય છે.)

દરેક દિશામાં ઉંચે નીચે અડક ગાઉ કે માઈલ જવું તેવો નિયમ કરવો. ધર્મર્થે જ્યાણા.

૧૩ ન્હાણ-સ્નાન:—સર્વ સ્નાનની ગણતરી કરવી. એક, બે, ચાર, વખત ન્હાવું તેવી સંખ્યા નક્કી કરવી. દેશસ્નાનની ધર્મર્થે જ્યાણા.

૧૪ મત્ત-ભક્તપાન:—જોરાક અને પાણીના વજનનો સમાવેશ થાય છે. આખા દિવસમાં વપરાતા જોરાક અને પાણીનું કુલ વજન (પાંચશેર, દશશેર, અડધો મણ, વિગેરે) નક્કી કરવું. વપરાય તેના વજનનું ધ્યાન રાખવું કે જેથી સંક્ષેપતાં સુગમ પડે.

ચૌદ નિયમો ઉપરાંત નીચેના “ છકાયના નિયમ ” વિષે પણ નિયમો ધારવામાં આવે છે:—

૧ પૃથ્વીકાય:—કાચી, માટી, મીઠું, સુરમો, ચુનો, ક્ષાર, પથ્થર આદિ વજનથી નિયમ ધારવો. (પાશેર, અચ્છેર, શેર વિગેરે). ખાવા તથા વાપરવાનો સમાવેશ થાય છે.

૨ અપકાય:—પાણી, ખરક, કરા, જાડળ વિગેરેનો વજનથી નિયમ ધારવો. (મણુ, જે મણુ, ત્રણ મણુ, વિગેરે) પીવા તથા વાપરવાનો તેમાં સમાવેશ થાય છે.

૩ તેડિકાય:—અગ્નિરૂપ શરીરવાળા જીવો-દેવતા વિજળી, સજગતા ગ્યાસ વિગેરેનો સમાવેશ થાય છે ચૂલા, સ્ટવ, ભઠ્ઠી તથા સઘળી જાતના દીવા વિગેરેથી તેડિકાયના ઉપયોગ થાય છે. સંજ્યાથી નિયમ કરવો. એક, બે, ત્રણ ચૂલા અગર એક, બે ત્રણ ઘરના ચૂલા.

૪ વાડિકાય:—પવનરૂપ શરીરવાળા જીવો. પવન, વાયરો, વંટોળીયો, હવા વિગેરેનો સમાવેશ થાય છે. પવનનો ઉપયોગ પાંખા વિગેરે દ્વારા થઈ શકે છે હિંચકાનો ઉપયોગ પણ પવનના ઉપયોગમાં ગણાય છે. સંજ્યાથી નિયમ ધારવો, (૧ ૨, ૩).

૫ વનસ્પતિકાય:—વનસ્પતિરૂપ શરીરવાળા જી-

વો. અહીં તેના અચિત શરીરનો પણ સમાવેશ થાય છે. એક, બે ચાર, લીલોતરી વાપરવી. દરેક એક શેર બશેર, વાપરવી. અમુક જ એટલે, ભીંડા, કારેલા. તેનામ લઇને બને તો ઠીક, કુટમાં ગણત્રી રાખવી તેમજ છેદન ભેદનનું પરિમાણ.

૬ ત્રસકાય—હાલતા, ચાલતા, તમામ સક્રિય પ્રાણીઓ બે ઇન્દ્રિયથી પંચેન્દ્રિય પર્યંતના પ્રાણીઓને સમાવેશ થાય છે. અળસીયા, ડાંસ, મચ્છર, માંખી મનુષ્યો, પશુ, પંખી; માંછલા વિગેરે. જાણી જોઇને હણવાની બુદ્ધિથી હણવા નહિ. દરેક પ્રવૃત્તિમાં ઉપયોગ રાખવો કારણ “ઉપયોગે ધર્મ”.

૭ અસિકર્મ—ચપ્પુ, સુડી, કાતર, સોય વિગેં કેટલાં વાપરવા તેનો સંજ્યાથી નિયમ કરવો. ટાંકણીએ કાગળો ભરાવવાની કલીપો, વિગેરે માટે જ્યણા રાખવી

૮ મસી કર્મ—પેન્સીલ, હોદડર, ખડીયા, કલમ આદિનો સંજ્યાથી નિયમ કરવો.

૯ કૃષિકર્મ—ખેતી કરીને આજીવિકા ચલાવવાનો ધંધો—ખેતીમાં ઉપયોગી હળ, કોશ, કોદાળ પાવડા વિગેરેનો સમાવેશ થાય છે. કોશ, કોદાળ પાવડા આદિ માટે સંજ્યાથી નિયમ કરવો. ધર્મ કાર્યમાં જ્યણા.

સારાંશ કે:—જગતમાં જે જે પદાર્થો વિદ્યમાન છે તે જઘા કદિ પણ આપણા ભોગોપભોગમાં આવતા નથી. છતાં તે પ્રત્યેક પદાર્થોના આરંભથી ઉત્પન્ન થતા દોષો આપણને અવિરતિપણાએ કરી લાગતા આવે છે. માટે ઉપર પ્રમાણે નિયમો ધારવાથી છુટ રાખેલ સિવાયના આરંભ સમારંભ કે પાપની પ્રવૃત્તિનો ત્યાગ થઈ જાય છે. તેથી અજ્ઞાણતા તેમાંથી આવતા ભાગમાંથી જગી જવાય છે અને ધર્મ આરાધનની શ્રેણીમાં આત્મા વિશુદ્ધ તન્મયતા મેળવી આગળ વધે છે.

નિયમ ધારવાનું પરિશિષ્ટ-જેઝાને યાદ ના રહી શકે
તેમને અભ્યાસ પાડવા માટે નીચેના કોઠો છે.

નામ	કટલું વાપરવાનું	કટલું વાપર્યું	લાભમાં
સચિત્ત	૧૦	૬	૪
દ્રવ્ય	૨૫	૧૫	૧૦
વિગર્હ	૫	૪	૧
વાણિ	૨	૨	X
તંબોલ			
વસ્ત્ર			
કુમુદ			
વાહન			
શયન			
વિલેપન			
અભિચર્ય			
દિશા			
સ્નાન			
ભાત પાણી			
પૃથ્વીકાય			
અપકાય			
તેલકાય			
વાહકાય			
વનરૂપતિકાય			
અસિ			
મરસી			
કૃષિ			

નોંધ:—

નોંધ:—

સાતમા વ્રતના ૨૦ અતિચાર.

સચ્ચિત્તે પડિવધ્ધે અપોલિ દુપ્પોલિઅં ચ આહારે
તુચ્છોસહિમક્ર્ણયા, પડિક્કમે દેસિઅં સવ્વં

સચ્ચિત્તઆહાર-સચિત્ત આહાર—સચિત્ત વસ્તુ
ખાવી તે.

સચ્ચિત્તપડિવદ્ધઆહાર—સચિત્ત પ્રતિબદ્ધ આહાર—
સચિત્તની સાથે વળગેલી વસ્તુ ખાવી તે.

અપક્ક આહાર—અપકવ આહાર—ખરાખર નહી
પાકેલી વસ્તુ ખાવી તે.

દુપ્પકકઆહાર — દુપ્પકવ આહાર—ખરાખ રીતે
પાકેલી (મીશ્રિત) વસ્તુ ખાવી તે. કાચો પાકો
ખોરાક લેવો.

તુચ્છોસહિમક્ર્ણ-તુચ્છૌષધિભક્ષણુ—ખાવામાં થોડું
આવે અને નાખી દેવું ઘણું પડે એવી વસ્તુ ખાવી
તે. ખોર, શેરડી, દાડમ ઇત્યાદિ.

સચિત્ત ત્યાગીને ઉપરના પાંચ અતિચાર લાગે ને
સચિત્ત પરિભાણુવાળાને નિયમ ઉપરાંત ઉપર પ્રમાણે
ખાવાથી અતિચાર લાગે છે.

વ્રતધારિઓએ, સાતમા વ્રતના પાલનમાં પંદર કર્મદાનના વ્યાપારનો ત્યાગ કરવો હિતાવહ છે. કેમકે કર્મદાન એ મહાપાપનું મૂળ છે. તે તે સાતમા વ્રતમાં અતિચાર સ્વરૂપે છે તે કર્મદાન નીચે પ્રમાણે છે.

૧૫—કર્મદાન.

ફંગાલી વળ-સાડી-માડી ફોડી સુવજ્જપ કમ્મં
વાણિજ્જં ચેવ દંતલક્ષ્મરસકેસવિસવિસયં
પવં ચુજ્જંતપિહ્ણકમ્મં નિહંછણં ચ દવદાણં
સરદહ્વતલાયસોસં અસરૂપોમં ચ વજ્જિજા

- ૧ ફંગાલકમ્મ-અંગારકર્મ-કુંભાર, ભાડભુંજા વિગે-
રેના અગ્નિ સંબંધી કર્મ તે સંબંધમાં ચુનો, ઇંટ,
નળીયાં વિગેરેનો વેપાર કરવો. (ઘર ખર્ચે જોઈએ
તે કરાવવાં, લાવવાં, અને તેમાં વધે તે વેચવાની
જયાણા.)
- ૨ વળકમ્મ-વનકર્મ-તે લીલાંપાન, ફુલ, શાક,
લાકડાં, વનસ્પતિ વિગેરેનો વેપાર કરવો.
- ૩ સાડિકમ્મ-શકટ કર્મ-ગાડાં, હુળ પ્રમુખ ખરીદવાં
વેચવાં તથા તૈયાર કરાવો વેપાર કરવો.
- ૪ માડીકમ્મ-ભાટકકર્મ-તે ગાડી ઘોડા વીગેરે
ભાડે આપવાનો વેપાર કરવો.

- ૫ ફોડીકમ્મ-રેફેટકકર્મ-તે ક્ષેત્ર કુવા વાવ ખોદવા ખોદાવવાનો તથા સુરંગ કરાવી જમીન ફેલાવવાનો ધંધો કરવો.
- ૬ દંતવાણિજ્જ-હાથીદાંત વગેરેનો વેપાર કરવો.
- ૭ લક્ષ્વવાણિજ્જ-લાક્ષાવાણિજ્ય-લાખ તથા ગુંદર વગેરેનો વેપાર કરવો.
- ૮ રસવાણિજ્જ-તે ઘા ગોળ તેલના વ્યાપાર.
- ૯ વિમ્મવાણિજ્જ-તે અપ્રીણુ ઝેર વચ્છનાગ સોમલ વિગેરેનો વેપાર.
- ૧૦ કેસવાણિજ્જ-તે પશુ પંખીનાં વાળ પીંછાં ઉત્ત વગેરેનો વેપાર.
- ૧૧ જંતપીલ્લકમ્મ-યંત્રપીલ્લનકર્મ-તે મીલ, છન, સંચા, ઘંટી, ઘાણી વગેરે ચલાવવાનો વ્યાપાર.
- ૧૨ નિલ્લંછણકમ્મ-નિર્લાંછન કર્મ-તે કોઈ બળદ ઘોડા વિગેરેને નપુંસક કરવા કરાવવાં, નાક કાન કે બીજા અંગોપાંગ છેદાવવાં.
- ૧૩ દવગ્ગિદાવણયા-દવદાન કર્મ-વનમાં કે ગ્રીમમાં કે કોઈ પણ જગ્યાએ અગ્નિદાહ દેવરાવવો.
- ૧૪ સરદહતલાય સોસણયા-જળશોષણ કર્મ-તે સરોવર, તળાવ વિગેરેના પાણીનું શોષણ કરાવવાનો વ્યાપાર.

૧૫ અસહ પોસળયા-અસતી પોષણ કર્મ-તે રમતને
ખાતર કીડા નિમિત્તે કુતરા, બિલાડા, મેના,
પોપટ વગેરે હિંસક પ્રાણિઓ પાળવા, અસતી
સ્ત્રી વેશ્યાદિકને પોષવી.

નોંધ—ઉપર્યુક્ત પંદર કર્મદાનનો દેશથી યા સર્વથી
ત્યાગ અગર છૂટ રાખવી હોય તે ધારવું.

ઉપરના પાંચ અતિયાર, તેમજ આ પંદર કર્મદાન સંબંધી
પંદર અતિયાર, એ રીતિયે સાતમા વ્રતના કુદ્દે (૨૦)
અતિયાર થાય છે.

૨ ગુણુવ્રતની જયણા—

ન છટકે પોતા માટે કે કુટુંબાદિક માટે પંદર કર્માદાનની બનેલી ચીજ લેવી પડે, ઘર વિગેરે ઘોળાવવા માટે, વસ્ત્ર વિગેરે રંગાવવામાં, લગ્ન વિગેરેના પ્રસંગમાં ઘરના પશુઓ માટેના ઘાસ વિગેરેના પ્રસંગમાં, ધર્મસ્થાન કે કુંડ વિગેરે કરાવવામાં પોતાના ઘર વિગેરેના ખોદાણુ કામમાં, ઘર કાર્ય માટે યંત્રો વિગેરે રાખવામાં જયણા તેમજ બીજાં જે કામની જરૂરિયાત ઉભી થાય તેની જયણાનો નિયમ કરવો.

સાતમા વ્રતના અંગે નીચે જણાવેલા નીયમોમાંથી બને તેટલા નીયમો પાળવા.

૧ બિઆસણું વિગેરે યથા શક્તિ તપ કરવો. માંદગીના કારણે જયણા

૨ પર્વ તિથિઓમાં લીલોતરીનો ત્યાગ કરવો.

૩ આદ્રા બેસે ત્યારથી માંડીને ફાગણ સુદ-૧૫ સુધી કેરીનો ત્યાગ કરવો.

૪ વ્યસનની ચીજોનો ત્યાગ કરવો.

૫ કાર્તિક સુ. ૧૫ થી. ફાગણ સુદ ૧૫ સુધી કાચી ખાંડ ખાવી નહિ.

૬ કાચું દહીવાળું રાયતું વિગેરે ખાવું નહિં.

૭ ઉપરના ભાગમાં ખુલ્લું હોય ત્યાં બેસીને ખાવું નહિં.

૮ મેંદા તથા રવાવાળી ચીજ ખાવી નહિં.

૯ તુચ્છ ફળ વાસી ખાસુદી વિગેરે તથા જલેબી હલવો વિગેરે ખાવા નહિં.

નોંધ:—

૫૧

નોંધ:—

બાવીસ અલક્ષ્યના નામ.

૧	મધ	૧૨	કરા
૨	માખણુ	૧૩	કાચી માટી
૩	મદિરા	૧૪	રાત્રિ ભોજન
૪	માંસ	૧૫	બહુબીજ
૫	ઉંખરાના ફળ	૧૬	બોળ અથાણું
૬	વડના ટેટા	૧૭	વિદળ
૭	કોઠીબડા	૧૮	રીંગણાં
૮	પીપળાની પીપડી	૧૯	અન્નણ્યાં ફળ
૯	પીંપળાના ટેટા	૨૦	તુચ્છફળ
૧૦	ખરફ	૨૧	ચલિત રસ
૧૧	ઝેર (અપ્રીણ સોમલ)	૨૨	અનંત કાય

બત્રીસ અનંતકાયના નામ.

૧	સુરણ કંદ	૪	બટાટા (આલુ)
૨	વજા કંદ (લસણ)	૫	લીલો કચુરો
૩	લીલી હળદર	૬	સતાવરી
૭	હીરલી કંદ	૨૧	હુલીના ઝાડની છાલ
૮	કુંવર	૨૨	ખીલોડા
૯	થોર	૨૩	અમૃતવેલી
૧૦	ગળો	૨૪	મુલાના કાંદા

૧૧	સકરકંદ (સકકરીયા)	૨૫	ભૂમીફોડા
૧૨	વંશકારેલા		(બિલાડીના ટોપ)
૧૩	ગાજર	૨૬	નવા અંકુરા
૧૪	લુણી	૨૭	વથુલાની ભાજી
૧૫	લોઢી	૨૮	સુવેર વેલ
૧૬	ગીરી કર્ણિકા(ગરમર)	૨૯	પાલકાની ભાજી
૧૭	કુમળા પાન	૩૦	કુણી આંબલી
૧૮	ખરસૈયો	૩૧	રતાળુ
૧૯	થેગની ભાજી	૩૨	પીંડાળુ
૨૦	લીલી મોથ		

નોંધ-તદુપરાંત વ્રતધારીઓએ લીલોતરીના નામ સાથે સંખ્યાનું પરિમાણ રાખવું, તેમજ ભાજીપાલો કાલગુન શુદ્ધી ૧૫ થી કાર્તિક શુદ્ધી ૧૫ સુધી બંધ. અને લીલોતરી દર માસમાં બાર તિથિ અથવા દશ તિથિ અથવા પાંચ તિથિ અને ૯ અઠ્ઠાઈમાં અમુક અઠ્ઠાઈ બંધ વિગેરેની નોંધ જરૂર રાખવી.

નોંધ:—

ભાજીની નોંધ:—

અથાણાની નોંધ:—

સામાન્ય નોંધ:—

આઠમું અનર્થ દંડ વિરમણ વ્રત.

૩ ગુણવ્રતનું સ્વરૂપ

આર્ત્તરોદ્રમપધ્યાનં, પાપકર્મોપદેશિતા ।
 હિંસોપકારિદાનં ચ, પ્રમાદાચરણં તથા ।
 શરીરાદ્યર્થદંડસ્ય પ્રતિપક્ષતયા સ્થિતઃ ।
 યોઽનર્થદંડસ્તત્યાગસ્તૃતીયં તુ ગુણવ્રતમ્ ॥

યોગશાસ્ત્ર તૃતીય પ્રકાશ.

અર્થ—આર્ત્તરોદ્ર ધ્યાનરૂપ ખરાબ ધ્યાન, પાપ કર્મનો ઉપદેશ, જેનાથી હિંસા થાય તેવાં ઉપકરણો ખીજાને આપવાં અને પ્રમાદ આચરણ આ ચાર શરીરાદિકના અર્થે થાય તે અર્થદંડ. તેના ઉલટા પણે શરીરાદિકના પ્રયોજન સિવાય જે કાંઈ વગર ફેગટે કરવામાં આવે તે અનર્થદંડ. એવા ચાર પ્રકારના અનર્થદંડનો ત્યાગ કરવા તે ગૃહસ્થોનું ત્રીજું ગુણવ્રત કહેવાય છે.

અર્થદંડ ચાર પ્રકારે છે. ૧ સ્વજન ૨ શરીર ૩ ધર્મ ૪ વ્યવહારદિકનો આશ્રવ તેથી વિપરીત તે અનર્થદંડ

કોઈપણ પશુપક્ષિઓને કીડાની ખાતર ઘેર પાળવાં

નહી, પણ તેમાં કુતરાં, ગિલાડાં વિગેરે હિંર
જનાવરોને જરૂર પાળવાં નહિ.

હાથી, ઘોડા, ઘેટાં, કુકડા વિગેરેની રમત જ્યાં મં
હોય ત્યાં જોવા જવું નહી. રસ્તે ચાલતાં જોવ
જાય તો જયણા. કોઈને ફાંગ્રી અપાતી હોય ત્યાં જો
જવું નહિ. બને ત્યાં સુધી સ્ત્રીકથા, રાજકથા, દે
કથા તથા ભોજનકથા વિના કારણે કરવી નહિ. રં
ચાલતાં વિના કારણે ઝાડનાં ફળ, ફુલ તથા પાંદ
તોડવાં નહિ.

આ શિવાય કોઈપણ પ્રકારના અનર્થ દંડ
બનતાં સુધી બરાબર ઉપયોગ રાખવો. શસ્ત્રના વ્યાપ
રનો સમાવેશ આમાં થાય છે તેમાં ધરકામ માટે રાખ
હોય તેની જયણા રાખવી.

ઘંટી, ખાણીયા, ઘંટલા, સાંભેલા, હળ, કોદાળ
કેશ આદિ ઉપકરણો તૈયાર રાખી માગવાં આપવાં નાં

આઠમા વ્રતના પાંચ અતિચાર.

કંદણ્ણં કુર્કુદ્ધણ મોહરિ અહિગરણ-ભોગઅહરિત્તે
દંહમ્મિ અણદ્ધાણ તદ્દયમિ ગુણવ્વણ નિંદે

૧ કંદણ્ણ-કંદર્પ-વિકાર વધે તેવી કુચ્છેષ્ટા કે વા
કરવી તે.

- ૨ કુવકુદ્દ-કૌકુદ્ધ-કામોત્પન્ન કરનારી વાર્તા કરવી તે.
- ૩ મોહરિઅ-મૌખર્થ-મુખવડે હાસ્યાદિકથી જેમ તેમ બોલવું તે, અથવા કોઈની ગુપ્ત વાત ખુલ્લી કરવી જેથી તે કષ્ટ પામે તેવી વાત મુખથી બોલવી તે.
- ૪ સંજુત્તાહિરગણ—સંયુક્તાધિકરણ-પોતાના ખપ કરતાં વધારે અધિકરણો મેળવવા તે.
- ૫ ઉવભોગપરિભોગાદ્દરેગ—ઉવભોગપરિભોગાતિરીક્તતા—ભોગમાં તથા પરિભોગમાં વપરાતી ચીજો ખપ કરતાં વધારે તૈયાર રાખવી તે.

૫૮

નોંધ:—

નવમું સામાયિક વ્રત.

૧ શિક્ષાવ્રત

૧ શિક્ષાવ્રતનું સ્વરૂપ

ત્યક્તાર્ત્તરોદ્રધ્યાનસ્ય, ત્યક્તસાવચકર્મણઃ ।

મુહુત્ત સમતા યા તાં વિદુઃ સામાયિકં વ્રતમ્ ॥

યોગશાસ્ત્ર તૃતીય પ્રકાશ

અર્થ—આર્ત્તરોદ્રધ્યાનનો ત્યાગ કરી તથા સાવચકર્મનો ત્યાગ કરી એક મુહૂર્ત્ત પર્યન્ત જે સમભાવમાં રહેવું તેને સામાયિક વ્રત કહે છે.

રોજના સામાયિક કરવાનો નિયમ.

શારીરાદિક કારણે આગળ પાછળ કરી લેવાનું રાખવું હોય તો તેમ.

વ્રતધારીએ યનતા સુધી નિરંતર એક સામાયિક અવશ્ય કરવું.

નવમા વ્રતના પાંચ અતિચાર.

તિવિહે દુષ્પણિહાણે અણવટ્ટાણે તદ્વા સદ્વિહ્વણે
સામાદ્ય ત્રિતહકહે પઢમે સિક્ષાવણ નિંદે ॥

૧ મણદુષ્પણિહાણ—મનદુઃખણિધ્યાન—મનમાં કુવિકલ્પ ચિંતવી મનને દુષ્ટ રીતે પ્રવર્તાવવું. કાળમાં ન રાખવું

- ૨ વચનદુષ્પણિહાણ-વચન દુઃપ્રશ્નિધ્યાન-સાવધ વચન બોલવું વચનને દુષ્ટ કાર્યમાં પ્રવર્તાવવું.
- ૩ કાયદુષ્પણિહાણ—કાય દુઃપ્રશ્નિધ્યાન-સામાયિકમાં કાયા હલાવવી ભીંતે પીઠ દબને બેસવું નિદ્રા લેવી તે
- ૪ અણવદ્દાણ-અનવસ્થા દોષ-જે ટાઇમે સામાયિક લીધું તે પૂરે ટાઇમે ન પાળે એટલે વેલાસર પાળે.
- ૫ સદ્વિહ્વણે-સ્મૃતિવિહીન-સામાયિક લઇને ટાઇમ ભૂલી જાય સામાયિક પાળવું ભૂલે તે.

૧ શિક્ષાવ્રત જ્યાણા—

અશક્તિ માંદગી મુસાફરી આદિ ખાસ કારણે જરૂરી જ્યાણા રખાય.

નોંધ:—

૬૧.

નોંધ:—

દશમું દેશાવગાસિક વ્રત.

૨ શિક્ષાવ્રત

૨ શિક્ષાવ્રતનું સ્વરૂપ

દિગ્વ્રતે પરિમાણં ચત્તસ્યાઃ સંક્ષેપણં પુનઃ ।
દિને રાત્રી ચ દેશાવકાશિવ્રતમુચ્યતે ॥

યોગશાસ્ત્ર તૃતીય પ્રકાશ

અર્થ—છઠ્ઠા દિગ્વ્રતમાં જે પરિમાણ જવા આવવાનું રાખવામાં આવ્યું છે તેનો દિવસે તથા રાત્રે સંક્ષેપ કરવો તે દેશાવકાશિ વ્રત કહેવાય છે.

વર્ષમાં એક અથવા વધારે દેશાવગાસિક કરવાનો નિયમ, દેશાવગાસિક એટલે આઠ સામાયિક અને બે પ્રતિક્રમણ, એકાસણું, ઉપવાસ આદિ પચખખાણ કરી કરવું, ઐહ નિયમ પાળવા.

દશમા વ્રતના પાંચ અતિચાર.

આળવણે પેસવણે સદ્દેરૂવે અ પુગ્ગલક્ષેવે,
દેસાવગાસિઅંમિ વીણ સિખ્વાવણ નિંદે

૧ આળવણવ્યઓગ-આનયનપ્રયોગ-ધારેલ ઉપરાંત
ભૂમિમાંથી વસ્તુ મંગાવવી તે.

- ૨ વેસવણાપ્પયોગ-વેપ્થપ્રયોગ-હદ બહાર વસ્તુ મોકલવી.
- ૩ સદાણુવાદ-શબ્દાનુપાત-શબ્દ કરીને હદ બહારથી વસ્તુ મંગાવવી તે.
- ૪ રૂવાણુવાદ-રૂપાનુપાત-રૂપ દેખાડીને હદ બહારથી વસ્તુ મંગાવવી તે.
- ૫ બહિઆપુગ્ગલપચ્ચેવ --પુદ્ગલ પ્રક્ષેપ-કાંકરો ના-ખીને હદ બહાર રહેલાઓને પોતે અહીં છે એવા બબર આપવા કાંકરો નાંખવો તે.

નોંધ:—

અગિયારમું પૌષધ વ્રત.

૩ શિક્ષાવ્રત

૩ શિક્ષાવ્રતનું સ્વરૂપ

ચતુઃપર્વ્યાં ચતુર્થાદિ કુવ્યાપારનિષેધનમ્ ।

બ્રહ્મચર્યક્રિયાસ્નાનાદિ ત્યાગઃ પૌષધવ્રતમ્ ॥

યોગશાસ્ત્ર તૃતીયપ્રકાશ

અર્થ—ચાર પર્વમાં ઉપવાસાદિ તપ કરવો પાપ-
ળા સદોષ વ્યાપારનો ત્યાગ કરવો. બ્રહ્મચર્ય પાળવું
ને સ્નાનાદિક શરીરની શોભાનો ત્યાગ કરવો એન
પૌષધ વ્રત ચાર પ્રકારનું છે.

દર વર્ષે આઠ પહોરનો પૌષધ અગર ચાર પહો-
રનો પૌષધ કરવો તે.

પૌષધના મુખ્ય ચાર પ્રકાર છે તે નીચે પ્રમાણે—

આહાર પૌષધ—દેશથી—એકાસણું, આયંગિલ.

શરીરસત્કારપૌષધ—શરીરનો સત્કાર ન કરવો તે.

અવ્યાપાર પૌષધ—સંસારિક વ્યાપાર કોઈ પણ
પ્રકારનો ન કરવો તે.

બ્રહ્મચર્ય પૌષધ—બ્રહ્મચર્ય પાળવું તે.

મામાં પાછળના ત્રણ પ્રકારના પૌષધ સર્વથી કર-

વાના છે અને આહાર પૌષ્ઠ દેશથી ને સર્વથી
બન્ને પ્રકારે થઈ શકે.

અગિયારમા વ્રતના પાંચ અતિચાર.

સથારૂચ્ચારવિહી પમાય તહ ચેવ મોયણામોષ
પોસહવિદિવિવરીષ તદ્દષ સિવસ્વાવણ નિંદે

- ૧ અપ્પડિલેહિયદુપ્પડિલેહિયસિજ્જાસંથારણ—અપ્રતિ-
લેખિત દુપ્પ્રતિલેખિત શય્યાસંસ્તારક—સંધારાની
બરાબર પડીલેહી ન કરવી તે.
- ૨ અપ્પમજ્જિયદુપ્પમજ્જિયસિજ્જાસંથારણ—અપ્રમાર્જિત
દુપ્પ્રમાર્જિત—શય્યા સંસ્તારક—શય્યા સંધારો બરા-
બર ન પૂજવો ન પ્રમાર્જવો તે.
- ૩ અપ્પડિલેહિય-દુપ્પડિલેહિય-ઉચ્ચારપાસવણભૂમિ—
અપ્રતિલેખિત દુપ્પ્રતિલેખિત ઉચ્ચાર-પ્રશ્રવણભૂમિ-સ્થાં-
ડિલ માત્રાની જગ્યા બરાબર પડીલેહી નહિ તે.
- ૪ અપ્પમજ્જિય-દુપ્પમજ્જિય-ઉચ્ચાર-પાસવણભૂમિ—
અપ્રમાર્જિત દુપ્પ્રમાર્જિત ઉચ્ચારપ્રશ્રવણ ભૂમિ-સ્થાંડિલ
માત્રાની જગ્યા બરાબર ન પ્રમાર્જવી તે.
- ૫ પોસહોવસસ્સ સમ્મં અણણુપાલણયા-પૌષ્ઠોપવાસસ્ય
સમ્યક્ અનનુપાલનયા—પૌષ્ઠ તેમજ ઉપવાસની સારી
રીતે પાલના ન કરવી.
- આ પાંચ અતિચાર જાણવા પણ આચરવા નહિ

૬૭

નોંધ:—

બારમું અતિથિ સંવિભાગ વ્રત.

૪ શિક્ષાવ્રત

૪ શિક્ષાવ્રતનું સ્વરૂપ

દાનં ચતુર્વિધાહારપાત્રચ્છાદન સન્નનાં ।

અતિથિભ્યોઽતિથિસંવિભાગવ્રતમુદીરિતં ॥

યોગશાસ્ત્ર તૃતીય પ્રકાશ

અર્થ—ચાર પ્રકારેનો આહાર પાત્ર વસ્ત્ર અને રહેવાનો મુકામ આ અતિથિ સાધુઓને આપવું તે અતિથિ સંવિભાગ નામનું વ્રત કહેલું છે.

મુખ્ય રીતિએ, ચૌવિહાર ઉપવાસવાળાએ, આઠ પહોરના પૌષ્ઠના પારણે એકાસણું કરી જિન પૂજા કરી, મુનિરાજને પ્રતિલાભી, જેટલી ચીજ મુનિરાજ વહોરે તેટલીજ વાપરવાની પ્રતિજ્ઞા તેને અતિથિ સંવિભાગ વ્રત કહેવાય.

આ વ્રત વર્ષમાં જેટલાં કરવાં હોય તેની સંખ્યા ધારવી. ()

કદાચ આળા વર્ષમાં મુનિરાજનો જોગ ન બને તો સાધર્મી ભાઈને જમાડીને વ્રતનું પાલન કરવું. બારમા વ્રતના પાંચ અતિચાર નીચે પ્રમાણે.

સચ્ચિત્તે નિર્કિંચવણે, પિહિણે વચણસ મચ્છરે ચેવ
કાલાહકમદાણે, ચડત્થે સિક્ખાવણ નિંદે

- ૧ સચ્ચિત્તનિક્કલેવણ—સચ્ચિત્ત નિક્કલેવણ—સચ્ચિત્ત વસ્તુ
અચ્ચિત્ત વસ્તુમાં નાંખી વડોરાવવી તે.
- ૨ સચ્ચિત્તપિહિણે—સચ્ચિત્ત પિધાન—સચ્ચિત્ત વસ્તુ વડે
ઠાંકેલ અચ્ચિત્ત વસ્તુ આપવી તે.
- ૩ અન્નવચણસ—અન્ય વ્યવહાર—પોતાની વસ્તુ બીજાની
છે એમ કરીને ન આપવી તે. બીજાની વસ્તુ
પોતાની છે એમ કરીને આપવી તે.
- ૪ મચ્છરદાન સમત્સરદાન—મત્સર કરીને મુનિરાજને
દાન આપવું તે.
- ૫ કાલાહકમ—કાલાતિકમ—વડોરાવાનો સમય વીત્યા
પછી દાન દેવાનો આગ્રહ કરવો તે.

આ પાંચ અતિચાર ટાળીને સાધુ સાધ્વીને દાન
આપવું.

આ પ્રમાણે જેમાં સમ્યક્ત્વની મૂખ્યતા છે એવા
બાર વ્રતો અંગીકાર કરવાનું વર્ણન કર્યું છે. તેમાં
જ્યાં જ્યાં જયણું રાખી છે. ત્યાં ત્યાં ધારેલા ભાંગાને
અનુસરતા નિયમો લાગુ પડતા નથી.

આ બધા વ્રતોમાં ૧ ધર્મ કરણી ૨ જિન શાસ-
નની પ્રભાવનાક શ્રી જિન શાસનનો થતો ઉડાહ અટ-
કાવવા જે દરાય તેની જયણા રાખુછું તે ખાસ ધ્યાન રાખવું.

નોંધ:—ઉપર્યુક્ત સમ્યક્ત્વ મૂળ ખાર વ્રતના
અતિચારો જાણીને વ્રતધારી ભવભીરૂ
આત્માઓએ એ અતિચારરૂપી ભૂલથી
વ્રતરત્ન દુષિત ન થાય તે માટે ખુબજ
સાવધ રહેવું જોઈએ.

ખાર વ્રતના ૧૨૪ અતિચારો નીચે પ્રમાણે છે.

પાંચ આશુવ્રત.

૧	સ્થૂલ પ્રાણાતિપાતવિરમણુ વ્રત	૫
૨	સ્થૂલ મૃષાવાદ વિરમણુ વ્રત	૫
૩	સ્થૂલ અદત્તાદાન વિરમણુ વ્રત	૫
૪	સ્થૂળ મૈથુન વિરમણુ વ્રત	૫
૫	સ્થૂળ પરિગ્રહ વિરમણુ વ્રત	૫

૩ ગુણુવ્રત

૬	દિગ્ પરિમાણુ વ્રત	૫
૭	લોગોપલોગવિરમણુ વ્રત	૨૦
૮	અનર્થદંડ વિરમણુ વ્રત	૫

૪ શિક્ષાવ્રત

૯ સામાયિક વ્રત	૫
૧૦ દેશાવગાસિક વ્રત	૫
૧૧ પૌષ્ઠોપવાસ વ્રત	૫
૧૨ અતિથિ સંવિભાગ વ્રત	૫
જ્ઞાનાચાર	૮
દર્શનાચાર	૮
ચારિત્રાચાર	૮
તપાચાર	૧૨
વીર્યાચાર	૩
સમ્યક્ત્વ	૫
સંલેખણા	૫
	<hr/>
	૧૨૪

୭୨

ନୋଧ:—

નોંધ:—

કેટલુંક.....જરૂરી

નોંધ:-વ્રતધારી આત્માઓએ, વ્રતોની રક્ષા સારૂ (૭) વ્યસન (૨૧) શ્રાવકના ગુણ (૩૫) માર્ગાનુસારિના બોલ ધ્યાન રાખવા જોઈએ. જેનું સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપ નીચે મુજબ છે.

સાત વ્યસનનાં નામ.

- ૧ ઘૂત-જુગાર-
- ૨ માંસ-
- ૩ મદ્ય-મદિરા, દારૂ, ખાન્ડી-
- ૪ વેશ્યાગમન-
- ૫ શિકાર-
- ૬ ચોરી-
- ૭ પરસ્ત્રીગમન-

શ્રાવકના ૨૧ ગુણ-

૧ અશુદ્ધ	૫ અકુર
૨ રૂપવાન	૬ પાપભીરૂ
૩ શાંત પ્રકૃતિવાળો	૭ અશક
૪ લોકપ્રિય	૮ દાક્ષિણ્યવાન

૯ લજ્જાગુ	૧૬ વિશેષજ્ઞ
૧૦ દયાગુ	૧૭ વૃદ્ધાનુગામી
૧૧ મધ્યસ્થ સૌમ્યદષ્ટિ	૧૮ વિનયી
૧૨ ગુણુરાગી	૧૯ કૃતજ્ઞ
૧૩ સત્કથાગ્ન્ય	૨૦ પરિહિતાર્થકારી
૧૪ સાપક્ષયુક્ત	૨૧ લબ્ધલક્ષ્ય
૧૫ દીર્ઘદર્શી	

માર્ગાનુસારિના પાંત્રીસ બોલ

- ૧ ન્યાયસંપન્ન વિભવ.
- ૨ શિષ્ટાચાર પ્રશંસા.
- ૩ સરળા કુળાચારવાળા પણ અન્ય ગોત્રી સાથે વિવાહ કરવો.
- ૪ પાપના કામથી ડરવું.
- ૫ પ્રસિદ્ધ દેશાચાર પ્રમાણે વર્તવું.
- ૬ કોઈનો અવર્ણવાદ બોલવો નહિં.
- ૭ જે ઘરમાં પેસવા નીકળવાના અનેક રસ્તા નથી તથા જે ઘર અતિગુપ્ત અને અતિ પ્રગટ ન હોય અને પાડોશી સારા હોય તેવા ઘરમાં રહેવું.
- ૮ સારા આચરણવાળા પુરૂષોની સોળત કરવી.
- ૯ માતા તથા પિતાની પૂજા કરવી.
- ૧૦ ઉપદ્રવવાળાં સ્થાનકોનો ત્યાગ કરવો.

- ૧૧ નિંદિતકામમાં ન પ્રવર્તવું.
- ૧૨ આવક પ્રમાણે ખર્ચ રાખવું.
- ૧૩ ધનને અનુસરતો વેષ રાખવો.
- ૧૪ આઠ પ્રકારના બુદ્ધિના ગુણને સેવવા.
- ૧૫ નિત્ય ધર્મને સંભાળવો જેથી બુદ્ધિ નિર્મળ થાય
- ૧૬ પહેલાં જમેલું ભોજન પચી જાય ત્યારપછી નવું ભોજન કરવું.
- ૧૭ જ્યારે ખરી ભૂખ લાગે ત્યારે ખાવું.
- ૧૮ ધર્મ અર્થ અને કામ ત્રણ વર્ગને સાધવા.
- ૧૯ અતિથિ તથા ગરીબને અન્ન પાનાદિ આપવું.
- ૨૦ નિરંતર અભિનિવેષ રહિત રહેવું.
- ૨૧ ગુણી પુરૂષોનો પક્ષપાત કરવો.
- ૨૨ નિષિદ્ધ દેશકાળનો ત્યાગ કરવો.
- ૨૩ પોતાની શક્તિને અનુસરીને કામનો આરંભ કરવો.
- ૨૪ પોષણ કરવા યોગ્ય માતાપિતા પુત્ર સ્ત્રી વિગેરેનું ભરણ પોષણ કરવું.
- ૨૫ વ્રતને વિષે રહેલા તથા જ્ઞાને મોટા પુરૂષોને પૂજવા.
- ૨૬ દીર્ઘ-દર્શી થવું.
- ૨૭ વિશેષજ્ઞ થવું.
- ૨૮ કૃતજ્ઞ થવું.

૨૯ લોકપ્રિય થવું.

૩૦ લજ્જાળુ થવું.

૩૧ દયાળુ બનવું.

૩૨ સુંદર આકૃતિવાન બનવું.

૩૩ પરોપકારી બનવું.

૩૪ કામ ક્રોધ લોભ માન મદ તથા હર્ષ એ છ અંતર વૈરિને છતવા.

૩૫ સર્વ ઇન્દ્રિયોને વશ કરવાનો અભ્યાસ રાખવો.

શ્રાવકે દશ ઠેકાણે ચંદરવા બાંધવા તથા સાત ગરણાં રાખવાં તે આ પ્રમાણે ૧ પાણી ગણવાનું ૨ ઘી ગરણી ૩ તેલ ગરણી ૪ દૂધ ગણવાનું ૫ છાશ ગણવાનું ૬ ઉકાળેલું અચિત્ત પાણી ગણવાનું ૭ આટો ગણવાનું.

અણાહારી વસ્તુઓ.

[નોંધ:—કોઈક ખાસ કારણસર અણાહારી વસ્તુઓના ઉપયોગ કરવો પડે તો એછામાં એછું ‘મુઠ્ઠસી પચ્ચખખાણુ’ કરીને પછી એના ઉપયોગ કરી શકાય અને એ કર્યા પછી જો ઘડી સુધી પાણી ન વપરાય તે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું.]

અણાહારીના પ્રચલિત નામો.

૧ અગર

૧૧ ખેરસાહ

૨૧ ખુચકણુ

૨ અપ્રીણુ

૧૨ ગળો

૨૨ મલયાગરૂ

૩ અતિવિષની કળી	૧૩ ઘોડાવજ	૨૩ નીમપંચાંગ
૪ અંબર	૧૪ હળદર	(લીમડાના પાંચ)
૫ એળીયો	૧૫ ચુનો	અંગ-છાલ, મૂળ,
૬ કસ્તુરી	૧૬ ઝેરી ગોટલી	કાષ્ટ, પત્ર, મોર).
૭ કડુ	૧૭ ટંકણુખાર	
૮ કરીયાતુ	૧૮ તગર	૨૪ વળમો
૯ કંદરૂ	૧૯ ત્રિક્ષ્ણા	૨૫ સુખક
૧૦ ખારો	૨૦ બાવળ	૨૬ સુરોખાર

તદુપરાંત જે બેસ્વાદી હોય, પેટ પૂરતું વાપરી ન શકાય તે અણાહારી સમજવી.

સામાન્ય નિયમો.

નોંધ:-વ્રતધારી આત્માઓએ પોતાના શ્રાદ્ધજીવનને ઉબળવા સારૂ દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રરૂપ-રત્નત્રયીની યથાશક્તિ આરાધના કરવી જોઈએ. નીચે દર્શાવાતા નિયમો રત્નત્રયીના આરાધક શ્રાદ્ધવર્ગને ખાસ આદરણીય છે.

૧ દેવદ્રવ્ય, ગુરૂદ્રવ્ય અને સાધારણ દ્રવ્યની વૃદ્ધિને સારૂ તે માર્ગે સ્વદ્રવ્યને યથાશક્તિ સફળ કરવું જોઈએ. પ્રતિક્રમણાદિકમાં જ્ઞાનદ્રવ્યની વૃદ્ધિ માટે સામાયિક લીધા પછી જે ઘી બોલવામાં આવે છે તે સામાયિક

લીધા પહેલાં બોલનામાં આવે તો વિધિ સચવાય તે વાત ખાસ લક્ષમાં રાખવી.

પણ એ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું કે:—

બોલી (ઉછામણી) આદીકના પૈસા અમુક ટાઈમમાં () ભરપાયા કરવા જોઈએ. તીર્થંકર પ્રભુની કલ્યાણક ભૂમિ, તેમજ તીર્થાધિરાજ-શ્રી શત્રુંજય ગિરનાર આદિ તીર્થોમાં વરસમાં () જાત્રા કરવાનો નિયમ રાખવો અને તે ન થાય તો તેના માટે અમૂક વસ્તુ () નો ત્યાગ.

દરરોજ એક બાંધી નવકારાવળી ગણવાનો નિયમ. રોજ સવારમાં ઓછામાં ઓછું નમુસ્કારસ્ત્રી પરચખખાણ કરવાનો નિયમ.

રોજ સાંજના ઓછામાં ઓછું તિવિહાર પરચખખાણ કરવાનો નિયમ.

સવાર

બપોર

સાંજ

પૂજા અને દર્શનના નિયમમાં જે દિવસે ન થાય તે દિવસે કાંઈપણ વરતુ ત્યાગ કરવાનો નિયમ રાખવો,

દેરાસરનો યોગ ન હોય તો અગર મુસાફરીમાં હોય તો ઇશાન ખૂણા સન્મુખ સીમંધરસ્વામીનું ચૈત્યવંદન અથવા ખીણું કોઇ ચૈત્યવંદન કરવું. દરરોજ અમૂક સંખ્યાનો () સ્વાધ્યાય કરવો.

શક્તિ પ્રમાણે દરવર્ષે સાત ક્ષેત્રમાં અમૂક () રકમ વાપરવી. જે સાત ક્ષેત્રના નામ નીચે મુજબ છે.

(૧) સાધુ (૨) સાધ્વી (૩) શ્રાવક (૪) શ્રાવિકા (૫) દેરાસર (૬) જિનપ્રતિમા (૭) જિનાગમ.

દરરોજ ગુરૂવંદન, શાસ્ત્રશ્રવણ, તેમજ આવશ્યક ક્રિયા પ્રતિક્રમણાદિ વિગેરેનો નિયમ રાખવો.

ઇત્યાદિ સંક્ષિપ્ત નિયમો અત્રે દર્શાવ્યા છે. વિસ્તરાર્થીએ ગુરૂગમથી જાણી લેવું જરૂરી છે.

